

סוטה יב

משה שווערד

1. ספר בנייהו בן יהוידע על סוטה דף יב/א

שם מוליך אתנן לאשתו. קשה כל אשתו ברשותו לשכב עמה, ולמה יוליך לה אתנן. ונ"ל בס"ד, כי הרואה אותה יתאוה למשכב אשה, ועל הרוב רואה אותה ביום ואם יתבע אשתו ביום לשכב עמה לא תקבל, דאין זה מנהגו של עולם, לכך מצטרך להיות מוליך לה אתנן, כדי שתקבל אפילו ביום. אי נמי כיון דמתאוה למשכב אשה, לא יספק לו לבא עליה פעם אחת בלילה, אלא רוצה ג' וד' פעמים, ובודאי לא תרצה בכך, ולכן מוליך לה אתנן כדי שתתרצה:

2. רמב"ם הלכות מלכים פרק ט הלכה א

על ששה דברים נצטווה אדם הראשון: על ע"ז, ועל ברכת השם, ועל שפיכות דמים, ועל גילוי עריות, ועל הגזל, ועל הדינים, אע"פ שכולן הן קבלה בידינו ממושה רבינו, והדעת נוטה להן, מכלל דברי תורה יראה שעל אלו נצטווה, הוסיף לנח אבר מן החי שנאמר אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו, נמצאו שבע מצות, וכן היה הדבר בכל העולם עד אברהם, בא אברהם ונצטווה יתר על אלו במילה, והוא התפלל שחרית, ויצחק הפריש מעשר והוסיף תפלה אחרת לפנות היום, ויעקב הוסיף גיד הנשה והתפלל ערבית, ובמצרים נצטווה עמרם במצות יתרות, עד שבא משה רבינו ונשלמה תורה על ידו.

3. כסף משנה הלכות מלכים פרק ט

אמנם מ"ש ובמצרים נצטווה עמרם צ"ע היכי מייתי לה:

4. חידושי הגרי"ז מסכת סוטה דף יב עמוד א

גמ' עמד והחזיר את אשתו וכו' ויקח ויחזור מיבעי ליה א"ר יהודה בן זבינא שעשה לה מעשה ליקוחין הושיבה באפריון ואהרן ומרים מרקדין לפניו וכו'.

הנה הראשונים תמהו על הנוסח בברכת אירוסין שמברכים מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין והלא קידושין קודם לחופה.

ואמר הגר"ח זצ"ל ליישב שאנו מנסחים הברכה לפי סדר קבלת המצוה, שהרי עמרם הושיב ליוכבד באפריון דהיינו חופה כדאיתא בסוגין, ובסיני נצטוו על הקידושין כמ"ש הרמב"ם בריש הל' אישות, ונמצא שמצות חופה קדמה למצות קידושין.

ובזה תירץ מה שמקשים על הרמב"ם ריש פ"ט ממלכים שכתב שעמרם נצטווה על מצות במצרים, דאיזהו מצוות נצטווה, אכן להנ"ל מיושב דנצטווה במצות חופה.

5. ספר ילקוט ישעיהו

ועי' גם באבן עזרא (פ' ויגש מו, כג) שכתב: ובררש כי יוכבד נולדה ביו החומות, גם זה תמה למה לא הזכיר הכתוב הפלא שנעשה עמה שהולד' משה והיא בת ק"ל שנה, ולמה הזכיר דבר שרה שהיתה בת תשעים, ועי"ש.

וברמב"ם שם מביא קושית האבן עזרא וכתב: אבל אומר לך דבר שהוא אמת וברור בתורה כי הנסים הנעשים על ידי נביא שיתנבא כן מתחלה, או מלאך נגלה במלאכות השם יזכירם הכתוב, והנעשים מאיליהן לעזור צדיק או להכרית רשע לא יזכירו בתורה או בנביאים, ועי"ש מה שהאריך.

6. פרוש הט"ז על התורה - שמות פרק ב פסוק א

ויקח את בת לוי וכו' ובת ק"ל שנה היתה. יש מקשים למה לא הוזכר נס זה בתורה כמו שנזכר גבי שרה. ונראה דלק"מ דודאי ידוע לכל שבידו יתברך לעשות נסים שלא כדרך הטבע וא"צ להזכיר זה, אלא דגבי אברהם ושרה היה שם הודעה תחילה

לאברהם ושרה ושרה היתה צוחקת ודברים אלו הוצרכו להכתב בתורה וכן הרבה דברים שהיו שם, משא"כ כאן דלא היה רק הנס לחוד א"צ להזכירו:

7. ספר ילקוט ישעיהו

ובגור אריה (שמות ב, א) כתב: יש מקשים למה לא נזכר נס הזה בתורה כמו שנזכר בתורה הנס של שרה, ואלו האנשים טעו בשתים האחת אחר שהכתוב מגלה לך שיני התולדות באותו זמן שנאמר פרו וישרצו ועל כרחך פירושו שלא היו מולידים בדרך הטבע ומנהגו של עולם שהיו מולידים הרבה בפעם אחת, וא"כ אין ענין ליתן זה נס ליוכבד כי אחר שלכל ישראל היה זה שהש"י חזק את כח התולדה, והטעם השני שלא ידעו הם דברי חכמים ז"ל ולא עמדו בפירושם כי שאני ענין האבות שמאריך התורה בהם כמו שפירש רש"י בפר' חיי שרה כי דרך הכתוב להאריך בסיפור האבות, והוא טעם נתבאר במה

וד"ל פירוש מהרז"ו (שמו"ר א, כ): ותהר האשה ותלד בן, והפשטנים הקשו על נס זה שא"כ היה נס זה גדול מנס שהיה אצל שרה שהיתה בת תשעים שנה והיה ראוי להיות נס זה מפורש בתורה יותר מנס שרה, אך הענין האמתי בזה שעיקר הנס היה אצל שרה, שאצל האבות והאמהות חידש הקב"ה נסים ונפלאות לסימן לכל הנסים שיעשה לבניהם, ואצל האבות היה ככריאה חדשה, ושינהג כן תמיד אצל הבנים מי שיזכה, וע"כ לא פירש נס זה רק אצל שרה.

8. ספר ילקוט ישעיהו

שנולדו בה סימני נערות. יש לומר למה לנו נס זה, הרי היא היתה כבר מעוברת, מכיון שהרי עמרם החזיר את יוכבד בכדי שיחזרו כולם את נשיהם, ואי לא היתה חוזרת ליוכבד נערותה, היו האחרים יכולים לומר דרק עמרם יכול להחזיר דהיות שיוכבד היא זקנה וממילא אינה ראויה לילד, משא"כ האחרים שראויים לילד, לכן חזר לה נערותה, ויראו כולם שהיא ראויה לילד, א"כ יחזרו כולם ג"כ נשיהם, ומצאתי אח"כ בעיון יעקב שכתב כן בשם הגאון מהר"ש שפירא, וברוך שכיונתי לדבריו. ועי"ש עוד.

9. דף על הדף סוטה דף יב עמוד א

כתב בספר מרפסין איגרא (פר' שמות): קשה דהנה בגמרא כאן מבואר, שיוכבד היתה מעוברת עוד לפני הגירושין, ומשום כך היא יכלה להצפין את משה שלושה חודשים, לפי שהמצרים טעו ומנו משעה שהחזירה. ואם כן, מדוע טפח עמרם על ראש בתו כשזרקו את משה ליאור, והלא לידת משה לא היתה מחמת שישמע לעצתה לשאת שוב את יוכבד, ואף ללא הנישואין השניים הוא היה נולד?

וכתב שם ליישב: בגמרא להלן מבואר, שמרים התנבאה: "עתידה אימי שתלד בן שמושיע את ישראל". על נבואה זו נאמר "שכיוון שהטילוהו ליאור עמד אביה וטפחה על ראשה ואמר לה בתי היכן נבואתך". אבל לא נאמר שטפח על ראשה מפני ששמעו בקולה והחזירו את נשותיהן. ועוד כתב שם ליישב: עמרם טפח על ראשה משום שאר האנשים שהחזירו את נשותיהם בעקבות דבריה, ועתה יזרקו את ילדיהם ליאור כשם שמשה רבינו נלקח ליאור.

קושי' נוספת הקשה במרפסין איגרא (פר' שמות) על דברי הגמ' הנ"ל, דהנה ב"תרגום יונתן" (במדבר יא, טו) מובא, כי אלדד הוא בנו של אליעזר בן פרנץ שילדה לו יוכבד בפרק הזמן שהיתה מגורשת מעמרם. כיצד, אם כן, חזר עמרם ונשא את יוכבד

לאחר שנישאה לאליצפן, והלא אסור לאדם להחזיר את גרושתו לאחר שנישאת, ואין ספק שעמרם - שגדול הדור היה - קיים את כל התורה קודם שניתנה?

והביא שם בשם הגאון ר' אהרן לייב שטיינמן שליט"א תירוץ בזה, די"ל דהאיסור של מחזיר גרושתו קיים רק אם גירשה בגט כריתות, ואילו עמרם לא גירש את יוכבד בגט אלא בשילוח ופרישה ממנה, כפי שנהגו קודם מתן תורה, וא"כ לא חל איסור מחזיר גרושתו.

עוד הביא בזה הגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א: יוכבד - דודתו של עמרם היתה, אחותו של קהת אביו. ואם עמרם הקפיד לקיים את כל התורה כולה גם בנישואין אלו, מדוע נשא את דודתו. אלא שראה שמנישואין אלו יעמיד את משה, אהרן ומרים ולכן לא הקפיד, לא על איסור אחות אביו, ולא על "מחזיר גרושתו", כיעקב אבינו שנשא שתי אחיות על מנת להעמיד שבטי י-ה.

10. ספר ילקוט ישעיהו

דלא מנו מצרים אלא משעה דאחדרה והיא
חות מיעברא ביה תלתא ירחי מעיקרא.
כפי מה שפירש רש"י כאן (ד"ה ותצפנהו)
נמצא דילדה את משה בתשעה חדשים, כי
היא נתעברה ג' חדשים קודם הפרישה, ואח"כ
כשאהדרה עמרם היתה מעוברת עוד ששה
חדשים, ואח"כ הצפינה את משה עוד ג'
חדשים שהרי המצריים התחילו למנות רק
מיום שהחזירה.
ורש"י עה"ת (שמות ב. ג.) כתב: ולא יכלה עוד
הצפינו שמנו לה המצריים מיום
שהחזירה והיא ילדתו לששה חדשים ויום
אחד שהיולדת לו יולדת למקוטעין והם בדקו
אחריה לסוף ט', עכ"ל. וכתב שם התזקוני
וד"ל: פרש"י היא ילדתו לששה חדשים ויום
אחד, והם בדקו אתריו לסוף תשעה, וא"ת הא
אמרינן בסוטה דהות מתעברא ביה תלת ירחי
קודם שהחזירה, אלא י"ל בדקו אתריו לסוף
ו' חדשים משהחזירה שהם ט' חדשים
משנתעברה ממנו, שיודעים היו יולדת לשבעה
יולדת למקוטעים, והוא נולד לסוף ג' חדשים
מן החזרה לכך לא יכלה עוד הצפינו רק ג'
חדשים. עכ"ל.

ובמזרחי הקשה ג"כ כן על רש"י דמגמרא
כאן משמע דבן ט' חדשים שלמים
היה. וכתב דו"ל: אבל בתוספות סוטה בשלהי
פרק קמא תרצו שבספר האגדה של דברי
הימים כתוב כדברי רש"י ותולק על גמרא
שלנו, אבל לבי מגמגם בזה איך הניח גמרא
ערוך ונטה אחר האגדה ההיא, ושמא י"ל מפני

שהאגדה ההיא יותר קרובה לפשוטו של
מקרא דמלת ותהר מוכחא כפי האגדה, עכ"ל.

11. ספר בניהו בן יהוידע על סוטה דף יב/א

שם מכאן לצדיקים שממונם חביב עליהם. ...ודע, דאל תחשוב דבר זה למדה זרה וחצונית על פי השכל, באומרך דהשכל יחייב כל אשר לאיש יתן בעד נפשו, דבאמת אין הכונה כאן על הפסד ואבדון גופם, דאם כן נמצא דבר זה נוגע לנפש, ולא אמרו חביב יותר מנפשם, ורק אמרו מגופם, דהכונה הוא על צער גופם, שסובלים צער בגופם, ואין רוצים לאבד ממון בכדי, וכמו הך עובדא דאבא חלקיא בתענית דף כ"ג ע"ב דאמרו ליה רבנן לאבא חלקיא, מאי טעמא כי מטא מר להיזמי והיגי דלינהו למניה, אמר להו זה מעלה ארוכה, וזה אינה מעלה ארוכה, דנמצא סבל צער קצת בגופו, שהוא רק לפי שעה, ולא רצה לאבד ממנו בקרע בגדיו, ועל כיוצא בזה אתמר כאן ממונם חביב עליהם מגופם, דהיינו מצער גופם שהוא דבר עובר ואינו מזיק, והקשה כל כך למה.

דראו לחבב הגוף להצילו אפילו מן קצת צער שהוא דבר עובר, ולא יחוש להפסד ממונו, והשיב לפי שאין פושטין ידיהם בגזל, פירוש השפע של הממון בא להם מאתו יתברך בפרטות, ולא מצד המזל, והמופת לזה שהם אינם נכשלים בגזל, שאם היה מצד המזל אפשר שיכשלו בו בגזל, אבל כיון שבא בהשגחה פרטית מאתו יתברך, אי אפשר שיהיה להם בו מכשול של איסור כי ברכת ה' היא תעשיר, ולא יוסיף עצב עמה [משלי י' כ"ב], שלא יהיה שליטה ומגע לסטרא אחרא שהוא דרגא דעצב בה, ולכן כיון שרואין עצמן שהם שמורים מן הגזל, אז ברור להם כי השפע של הממון שלהם בא להם בהשגחה פרטית מאתו יתברך, ולכן מחבבין את ממונם לכבודו יתברך, כי כוונתם לחבב השפע שלו, וכיוצא בזה כתבו בשם רבינו האר"י ז"ל טעם ליעקב אבינו ע"ה שחזר על פכים קטנים [חולין צ"א ע"א], דלאו משום חימוד ממון עשה זה, אלא בעבור חבוב השפע שבא לו מהשי"ת, ולכבוד שמים נתכוון:

12. דף על הדף סוטה דף יב עמוד ב

ובספר מרפסין איגרא (פר' שמות) כתב: הרי טבילת גר צריכה להיות בפני שלושה, כמובא במסכת קידושין (סב, ב), ואיך, אם כן, הועילה לה טבילתה לשם גירות?

ועוד קשה: הרי קודם מתן תורה היה על כולם תורת בני נח, ואם כן מה שייכת טבילה לשם גירות?

[1] תירץ בזה הגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א: הגירות לפני מתן תורה נועדה להיכנס לזרע המיוחס, זרע אברהם יצחק ויעקב. כלומר: אף אם נאמר שלכולם דין בני נח היה, אך מכל מקום ברור שהיה קיים זרע מיוחס שממנו המשיך והתפתח כל עם ישראל, ולצורך כך התגיירה בת פרעה. ולפ"ז לא יועילו שלושה, שהרי גם השלושה עצמם בני נח הם מבחינת מצוות, ולכן מהני אף שלא בפני שלשה.

[2] עוד תירץ בזה הגאון ר' שמחה זיסל ברוידא ז"ל: בני אברהם יצחק ויעקב נצטוו בכמה מצוות נוספות על בני נח, כמו גיד הנשה וכיו"ב, ולצורך קבלת עול אותן מצוות נוספות שייך להתגיייר ולעבור מדרגת בן נח רגיל לדרגת חיוב גבוהה יותר. אכן, בפני שלושה לא צריך, שהרי על הרכבו של בית דין עדיין לא נצטוו גם בני אברהם יצחק ויעקב, וא"כ לא קיים מושג כזה של שלושה שהם בית דין, ולכן טבילה בת פרעה והתגייירה גם ללא בית דין.

13. חידושי הגרי"ז מסכת סוטה דף יב עמוד ב

גמ' ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור א"ר יוחנן משום רשב"י מלמד שירדה לרחוץ מגלולי אביה, ופירש"י לרחוץ, לטבול שם לשם גירות, הרי שפירש שנעשית יהודיה ממש. [וכ"ה במדרש משלי (פ"א, טו) ותקם בעוד לילה וכו' זו בתיה בת פרעה גויה היתה ונעשתה יהודית].

צ"ע איך למדו חז"ל דרשה זו מן הפסוק, ואמר הגרי"ד ז"ל שמוכרח שהיתה יהודיה שאי אפשר שתבוא ישועת עם ישראל ע"י גוי, ועוד מדכתיב אח"כ ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בוכה "ותחמול עליו", והיה קשה להו מהיכן היתה לנכרית זו מדת הרחמים, והרי מדת הרחמים היא מא' הסימנים שיש בעם ישראל כדאיתא ביבמות (עט א) שלשה סימנים יש באומה זו הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים, אך הגויים אכזרים הם ומופקעים ממדה זו של רחמנות, [?] ומכאן למדו חז"ל דמאי דכתי' ותרד לרחוץ על היאור היינו שירדה לטבול לשם גירות וכיון שנתגיירה שוב מובן הא ד"ותחמול עליו".

והנה לכאורה נראה דשתי הפעולות שעשתה - מעשה הגירות והצלת משה - היו שני ענינים נפרדים, ללא שייכות וקשר זה לזה ורק במקרה אירעו באותו זמן, אך באמת אין הדבר כן, והא בהא תליא דהנה כתיב להלן "ותחמול עליו" הרי שכדי להציל את משה היה צורך במידת הרחמנות, וכיון שבעודה נכרית ל"ש אצלה רחמים וחמלה שהגויים אכזרים הם ומופקעים ממדת הרחמנות וכמבואר ביבמות עט. שהרחמנות היא א' מג' סימנים שיש בעם ישראל, א"כ לא היה שייך או שתציל את הילד, ולכן כדי שגם היא תתברך במדת הרחמנות ועל ידה תתעורר לפעול להצלת משה היה צריך שתלך לרחוץ מגלולי אביה - שתגיייר ותהיה לבת ישראל וממילא יהי' לה מדת הרחמנות וע"ז תציל את משה.

וזהו ג"כ מש"א במדרש (שמו"ר פ"א, כח) עה"פ והנה נער בוכה בא גבריאל והכה למשה כדי שיבכה ותתמלא עליו רחמים ע"כ, והיינו כנ"ל שלהצלת משה היה צורך לעורר את מדת הרחמנות ולכן היה צריך משה לככות, וכ"ז היה שייך רק לאחר שנתגיירה ונעשית יהודיה.

14. חידושי הגרי"ז מסכת סוטה דף יב עמוד ב

גמ' תנא הוא ילד וקולו כנער דברי ר"י א"ל ר"נ א"כ עשיתו למשה רבינו בעל מום, ופרש"י והוא לוי ונפסל בקול לעבודת השיר. והנה דין פסול בקול ללוי אין זה מדין מום כי אם כיון דאין לו קול נפסל, וא"כ צ"ע מאי איכפת לן שאין הקול לפי שנינו מ"מ לא הוי פסול דאין זה דין מום ששייך להגברא כי אם פסלות בקול, ואפשר להוכיח [מפי הרי"ד] מהר"מ בהל' כלי המקדש (פ"ג הל"ח) שכתב דאין הלוי נפסל במומין אלא בקול שיתקלקל קולו מרוב הזקנה, ויראה לי שאינו נפסל אלא לומר שירה אבל יהיה מן השוערים ע"ש, ומוכח שזה הוי קצת פסלות ולא סתם אינו ראוי דא"כ מאי מספקא ליה בזה, ואולי דזה גופא קמ"ל הרמב"ם שאין זה פסלות כי אם חיסרון בקול.

אמנם לכאורה היה אפשר לפרש דמום פוסל לסנהדרין דמום אין בכך כתיב כדאי' בסנהדרין (לו ע"ב), אמנם נראה דרש"י ס"ל דגבי סנהדרין לא חשיב זה מום כלל, כי אם גבי קול הוי מום עכ"פ דוקא לשיר, ובבכורות (דף מ"ד ע"א) איתא התם לענין שינוי

בגופו דעשיתו בע"מ, ושם לא פרש"י כלל, והטעם בזה משום דהתם הוי משום מום ממש ואם כן איכא נפק"מ דלא יהיה כשר להיות מן הסנהדרין. [א"ה, וע"ע בחידושי הגרי"ז בכורות שם מש"כ בזה].

15. ספר בניהו בן יהוידע על סוטה דף יב/ב

שם ראי מושיען של ישראל לוקה במים. קשא אם הוא שיטבע במים כאשר חשבו, אם כן אינו מושיען, ואיך ראו כך וראו כך תרתי דסתרי. ונ"ל בס"ד הכונה, חשבו לוקה במים בסוף ימיו, שלא ימות על מטתו, ולכן חשבו דגזור עליו מצד המזל, אם יגזרו עתה על הילודים להטביען, יצליח שגם הוא יהיה נטבע מעכשיו קודם שיגדל ויושיע את ישראל, דמזלו רעוע בכך:

16. ספר בניהו בן יהוידע על סוטה דף יב/ב

שם מי שעתידי לומר שירה ביום זה ילקה ביום זה. קשא אם עתידי לומר שירה או לקבל תורה, אם כן לא ילקה, ואם ילקה לא יאמר שירה, ולא יקבל תורה. וי"ל דאפשר שילקה ויטבע, ואח"כ יבא מלאך ויוציאנו מן המים, אי נמי יטבע לגמרי, ותחזור נשמתו בגוף אחר, ויקבל תורה ויאמר שירה, והם רוצים שינצל גוף זה, וגם לא יטבע כלל:

17. ספר חדושי אגדות חלק שני עמוד נה - מסכת סוטה

(שם). שהקב"ה משלים שנותיהם של צדיקים וכו': שהקב"ה ממלא שנותיה' וכו'. וזה מפני שהם שלימים בעצמם, כך ראוי שיהיה שנותם תמימים, וכן במדרש בפרש' חיי שרה (ב"ר פנ"ח) יודע ה' ימי תמימים כשם שהם תמימים כך שנותיהם תמימים

18. ספר ילקוט ישעיהו

מלמד שחזירוחו למשה על כל המצרות
כולן ולא ינק. ואע"ג דכבר היה משה
בן שלשה חדשים ואלבא דכו"ע היה מכיר
את אמו שאינו יונק מאחרת, ולפי מה דמסיק
הש"ס פ' אע"פ (כתובות ס, א), לפום חורפיה
ודאי שהיה משה מכירה מקודם, וא"כ מה
רבותה שלא היה יונק מנכרית, י"ל משה
שכבר נשלך ליאור והיה רעב ותאב לינק שהרי
נאמר והנה נער בוכה, א"כ היה לו לינוק אף
ממי שאינה מכירה, אלא ודאי שלכך לא ינק
משום פה שעתידי לדבר עמי יינק דבר טמא,
וזה אפשר מדוקדק בפסוק לגמולי מחלב
ולעתיקי משדים דהיא לכאורה כפל, דה"ק
לגמולי מחלב טמא אע"פ שהיה נעתק משדים
מעקרא כשהושלך ליאור ואפי"ה לא יינק,
אלא כשהיה יונק. (עיון יעקב).

19. מרומי שדה מסכת סוטה דף יב עמוד ב

פה שעתידי לדבר עם השכינה יינק דבר טמא. ופירש"י זו שאכילתה דברים טמאים והתינוק טועם בחלבה כל מה שתאכל. מבואר שאין חלב כותית אסור אלא משום מאכלה. ובוזה מתיישב קושית הרשב"א והר"ן בפרק שני דע"ז, מהא דא"י ביבמות דף קי"ד דיונק כותית הוי כיונק שקץ אם לא משום סכנה, ושם בע"ז תנן מניקה כותית בנה של ישראלית ברשותה. ולפירש"י ניהא דכשמאכלה כשר אין בחלבה שום איסור, וביבמות מיירי שאוכלת דברים טמאים. ובאמת הכי מבואר בתנחומא פ' שמות, לפרש הא דתנן בע"ז ברשותה מהו ברשותה אוכלת מיד ישראל. ולא כפסק הגהת רמ"א יו"ד סי' פ"א כפשיטות הרשב"א והר"ן ז"ל. ומכ"מ פירש"י אינו כלשון המדרש שם, דאי"ז בזה"ל והרי מותר היה להניק שכך שנינו אבל נכרית מניקה בנה של ישראלית ברשותה, מהו ברשותה אוכלת מתחת ידיה ומניקתו, אמר הקב"ה עתידי פה של צדיק זה לדבר עמי למחר יהיו המצרות אומרות זה שמדבר עם השכינה אני הנקתיו, לפיכך פסל את דדיהן. ור"ל דאי משום מאכל טמא, לא היה שייך אז שגם בנות ישראל אכלו הכל אלא מטעם אחר. ורש"י ז"ל מדקדק לשון הגמ' דבר טמא, דאי כמוש"כ המדרש הכי מיבעי יינק מטמא, אלא ע"כ הטעם משום המאכל, ובנות ישראל הכשרות כבר נזהרו מלאכול שקצים ורמשים וכדומה: